

Śląska Akademia Medyczna Wydział Opieki i Oświaty Zdrowotnej w Katowicach
Medical University of Silesia Department of Didactics and Health Care in Katowice

BOGUSŁAWA BANASZAK – ŻAK, DOROTA DOBRZYŃ

*The care over older people in frames of the activity
Of The Social Welfare and Polish of the Red Cross in Gliwice*

**Opieka nad ludźmi starszymi w ramach działalności
Opieki Społecznej i Polskiego Czerwonego Krzyża w Gliwicach**

WSTĘP

W Polsce sytuacja życiowa osób starszych stanowi jeden z ważniejszych problemów polityki społecznej. Starość, zarówno własna, stopniowo zbliżająca się, jak i ta, z którą mamy kontakt w najbliższym i dalszym otoczeniu wymaga zrozumienia i akceptacji.

Konieczne jest zbudowanie w Polsce takiego systemu opieki nad osobami starszymi, który skutecznie pomoże w zaspakajaniu potrzeb tych osób w środowisku domowym. Na taki system składa się opieka pielęgniarstwa, rehabilitacyjna, ambulatoryjna i domowa, oraz szeroko rozumiana pomoc społeczna, świadczona przez ośrodki pomocy społecznej oraz przez tzw. opiekunów nieformalnych, tj. rodzinę, sąsiadów, wolontariuszy. Takie rozwiązania, zgodne ze współczesnymi tendencjami w gerontologii, są skutecznie realizowane w wielu krajach.⁽⁶⁾

Dlatego ważne jest poznanie i wspieranie organizacji rządowych i pozarządowych, które na podstawie ustawy lub własnego statusu prowadzą opiekę i pomoc dla ludzi starszych.

Celem pracy jest przedstawienie funkcjonowania usług opiekuńczych realizowanych na terenie Gliwic z uwzględnieniem opinii osób starszych, będących pod ich opieką.

MATERIAŁ

Badania prowadzono w ramach projektu „Pomoc społeczna i organizacje pozarządowe w opiece nad ludźmi starszymi”. Praca przedstawia fragment wyżej wymienionego projektu badawczego.

Badaniami objęto:

1. 3 osoby na stanowisku kierowniczym Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Oddziału Polskiego Czerwonego Krzyża,
2. 45 opiekunek, które zajmowały się opieką nad ludźmi starszymi,
3. 118 osób starszych będących pod opieką tych organizacji.

Badania były przeprowadzone w Ośrodku Pomocy Społecznej w Gliwicach, w Oddziale Polskiego Czerwonego Krzyża w Gliwicach oraz w domach podopiecznych.

METODA

Badania przeprowadzono na podstawie anonimowego kwestionariusza opracowanego dla pracowników organizacji na stanowisku kierowniczym i wykonawczym, oraz kwestionariusza wywiadu dla podopiecznych organizacji. Przeprowadzono także analizę dokumentacji.

Kwestionariusz wywiadu dla osób starszych będących pod opieką organizacji zawierał 14 pytań (otwartych, półotwartych i zamkniętych) wypełnianych przez badającego w toku rozmowy z ankietowanym. Pytania dotyczyły czynników wpływających na skorzystanie z pomocy i opieki, formy i czasu udzielanej pomocy, oceny formalnego załatwienia pomocy i opieki, oraz zadowolenia z usług organizacji.

Badania przeprowadzono w miesiącach (wrzesień - grudzień 2003 roku) w Gliwicach.

WYNIKI

Wśród 118 osób starszych mieszkających w Gliwicach, które brały udział w badaniu 29% to mężczyźni, 71% kobiety. Wiek badanych wahał się od 60 r.ż. do 95 r.ż. Największą grupę wiekową stanowiły osoby od 80-89 r.ż. tj. 38% (45 osób), następnie od 70-79 r.ż. 31% (37 osób), od 90-99 r.ż. ponad 21% (25 osób). Najmniejszą grupę wiekową stanowiły osoby od 60-69 r.ż. tj. 9%(11 osób).

Dla 60% osób głównym źródłem utrzymania była emerytura, 35% utrzymywało się z renty, ok. 5 % badanych z innego źródła. Miesięczne zarobki badanych utrzymywały się w granicach 500 – 2000 PLN.

Większość badanych mieszkała samotnie – prawie 79% (93 osoby), ponad 16% (18 osób) mieszkało z jednym z członków rodziny (mężem, żoną, córką, synem, wnukami, siostrą), natomiast 7 osób nie odpowiedziało na pytanie.. Ponad połowa badanych mieszkała w mieszkaniu lokatorskim – 56%, 41% w mieszkaniu własnościowym, a 2% mieszkało w wynajętym mieszkaniu, 1 osoba nie udzieliła odpowiedzi.

Wśród 118 osób starszych biorących udział w badaniu ponad połowa badanych – 55% dowiedziała się o funkcjonowaniu organizacji społecznych od pielęgniarki i lekarza, około 33% od znajomych, ponad 7% z innych źródeł (rodzina, pracownik społeczny) a 5% z mediów (radio, telewizja, prasa).

73% ankietowanych korzystało z pomocy Polskiego Czerwonego Krzyża ponad 2 lata, 8 % do 2 lat, 8,5 % 1 rok, 9 % ponad 1/2 roku.

Aby korzystać z pomocy opiekuńczej osoby zainteresowane musiały przedstawić m.in. zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia od lekarza rodzinnego, na podstawie, którego została przydzielona pomoc. Przyczynami skorzystania z pomocy w 100% były przyczyny zdrowotne a najczęściej: problemy z poruszaniem i niepełnosprawność ruchowa spowodowane złamaniem szyjki kości udowej, osteoporozą, amputacją kończyn u 28% podopiecznych , niepełnosprawność spowodowana paraliżem, udarami, wylewami krwi do mózgu u 15%, choroby serca, miażdżyca, nadciśnienie, przebyty zawał serca u 12%, utrata wzroku u 6%, cukrzyca u 4% i choroby psychiczne (depresja, choroba Alzheimera) u 4%.

Rzadszymi przyczynami były: rozedma płuc, choroba Parkinsona, gruźlica, choroby żołądka, utrata słuchu. Zastanawiający jest fakt, że pomimo dużej zachorowalności w społeczeństwie na nowotwory żadna z osób badanych nie wskazała na taką chorobę.

Oprócz przyczyn zdrowotnych, które skłoniły do ubiegania się o pomoc opiekuńczą ponad 31% wskazało na samotność, 9 % na przyczyny finansowe, 5% na przyczyny rodzinne np. „pracujące dzieci”, „opieka nad chorym 50-letnim synem”, „wszyscy w domu byli chorymi emerytami”.

Proces załatwiania formalności związanych z opieką jest czasem dla chorej starszej osoby zbyt skomplikowany, ponieważ wszystkie procedury są wykonywane w Ośrodku Pomocy Społecznej, następnie na podstawie decyzji administracyjnej usługi opiekuńcze mogą być wykonywane przez inne organizacje lub firmy opiekuńcze.

Ocena osób starszych procesu załatwiania formalności związanych z opieką: ponad 54% poradziło sobie bez problemów z załatwieniem opieki, natomiast 44% potrzebowało pomocy od osób trzecich, najczęściej była to rodzina (brat, mąż, córka, synowa, wujek, siostrzeniec), sąsiedzi, koledzy, przyjaciele, pracownicy społeczni, pracownicy szpitala, pielęgniarka środowiskowa, lekarz rodzinny. Ponad 56% osób starszych otrzymało pomoc w ciągu kilku dni, około 20% do 2 tygodni, ponad 13% do 1 miesiąca, a 9% powyżej 1 miesiąca, natomiast 2,5% (3 osoby) otrzymały pomoc natychmiast.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną zleconą przez lekarza, wizyty pielęgniarki, oraz w miarę możliwości zapewnienie podopiecznym kontaktów z otoczeniem.

Odpłatność za świadczone usługi uzależniona jest od dochodu rodziny i dochodu osoby starszej. Rada Miejska w Uchwale [4] ustaliła tabelę odpłatności za usługi opiekuńcze. Ustalono, że maksymalny czas opieki dziennie na jednego podopiecznego nie może przekroczyć 6 godzin..

Wg 93% osób starszych pomoc opiekuńcza oferowana przez Opiekę Społeczną i PCK w Gliwicach zaspakaja potrzeby korzystających z tych usług i jest adekwatna do potrzeb, natomiast wg 7% osób starszych jest ona nie wystarczająca.

Głównymi przyczynami niezadowolenia była decyzja administracyjna z przyznaniem wg ankietowanego za małą ilością godzin, która jest niezbędna w opiece. Inną z przyczyn była częsta zmiana personelu, co jest niekorzystne dla ludzi starszych, którzy przyzwyczajają się do jednej opiekunki, są nieufni i potrzebują więcej czasu aby zaufać nowej osobie.

Starsi ludzie często są niezadowoleni z opłat za oferowane usługi, chociaż w dużej mierze opłaty są pokrywane z funduszy Miasta i uzależnione są od dochodów.

Prawie 89% ankietowanych osób starszych było zadowolonych z usług opiekuńczych natomiast wśród 11 % niezadowolonych osób starszych większość z nich nie wskazała żadnego uzasadnienia, natomiast 2 osoby odpowiedziały, że nie mogą opłacać większej ilości godzin pracy opiekunek.

Wśród ankietowanych 75% odpowiedziało, że pomoc opiekuńcza jest dla nich wystarczająca i nie potrzebują dodatkowego wsparcia, natomiast 25 % określiło, że potrzebuje dodatkowego wsparcia, ponieważ z powodów finansowych nie mogą korzystać z większej ilości potrzebnych godzin, w 13% przypadków dodatkowo pomaga rodzina, koleżanki, koledzy, przyjaciele, sąsiedzi w 3%.

OMÓWIENIE

Wg Ustawy o Opiece Społecznej z dnia 29 listopada 1990 roku (Dz.U. z 1998r Nr 64, poz. 414), pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej współpracując w tym zakresie z organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi. [3]

Problematyką opieki społecznej zajmuje się wielu badaczy w naszym kraju. Przedstawienie wszystkich badań dotyczących tego tematu nie byłoby możliwe ze względu na ograniczoną objętość tej pracy.

Jednakże badania były przeprowadzane przez Marzenę Jaworską, która uważa że potrzebujących pomocy i częściowej opieki jest 58,7% osób starszych, przy czym 28,3% po-

trzebuje pomocy stałej. Czyli można by przyjąć że pomocy stałej potrzebuje co trzeci starszy niepełnosprawny. Zapotrzebowanie na pomoc wzrasta z wiekiem i tak wśród osób w wieku 80lat i więcej aż 61% wymaga stałej opieki i pomocy. (...) Najstarsi, w wieku 80 lat i więcej potrzebujący opieki stałej to 215 tys. osób, wśród których przeważają kobiety. (...) Zapotrzebowanie na pomoc jest więc duże i rośnie z wiekiem. Najbardziej oczekiwana jest pomoc przy wykonywaniu cięższych prac domowych, załatwianiu spraw w urzędzie, przy robieniu zakupów, przemieszczaniu się poza mieszkaniem, przy lżejszych pracach domowych czy utrzymaniu higieny. [1]

Piotr Czekanowski w swoich badaniach podkreśla że świadczenia, które otrzymują osoby starsze od pomocy społecznej to przede wszystkim usługi opiekuńcze – 28% w 2000 roku. Obejmują one m.in. pomoc pielęgnacyjną, sprzątanie mieszkania czy robienie zakupów. [2]

Większość wyników badań przedstawionych w pracy jest podobna do wyników innych autorów. Jednak część badaczy opisuje organizacje społeczne zbyt strukturalnie, opisując świadczenia jakich udzielają, natomiast zbyt mało jest publikacji na temat opinii ludzi starszych korzystających z opieki społecznej. Dlatego warto kontynuować dalsze badania w tym kierunku.

WNIOSKI

1. Większość ankietowanych osób starszych, będących pod opieką PCK w Gliwicach uzyskała informację o możliwości korzystania pomocy społecznej od pracowników służby zdrowia – lekarza rodzinnego, pielęgniarki oraz znajomych.
2. Najczęstszą przyczyną korzystania z usług opiekuńczych był problemy z poruszaniem i niepełnosprawność ruchowa spowodowana : złamaniem szyjki kości udowej, osteoporozą, amputacją kończyn, oraz niepełnosprawność spowodowaną paralizem , udarami, wylewami krwi do mózgu.
3. Duża liczba osób starszych musiała korzystać z pomocy innych osób w załatwianiu usług opiekuńczych. Większość osób po wypełnieniu formalności związanych z załatwieniem opieki otrzymała taką w ciągu kilku dni.
4. Dla 93% osób starszych pomoc opiekuńcza jest adekwatna do potrzeb i zaspakaja ich potrzeby. Zdecydowana większość jest zadowolona z tej formy pomocy, choć część badanych twierdzi, że nie jest to jedyna pomoc jaką otrzymują. Potrzebują dodatkowego wsparcia i pomocy ze strony rodziny, sąsiadów czy przyjaciół.
5. Głównymi przyczynami niezadowolenia z usług opiekuńczych była decyzja administracyjna przyznająca za małą ilość godzin na opiekę, częsta zmiana personelu oraz opłaty za oferowane usługi.

PIŚMIENNICTWO:

1. Synak B.: „Ludzie starzy w warunkach transformacji ustrojowej”, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2000.
2. Synak B.: „Polska starość”, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2000.
3. Ustawa o „Opiece Społecznej” z dnia 29 listopada 1990 roku (Dz.U. z 1998r Nr 64, poz. 414.
4. ”Uchwała Nr XXXVI/524/97” Rady Miasta Gliwic.
5. Vademecum Seniora. Przewodnik po uprawnieniach”. Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2000.

6. Żakowska-Wachelko B., Pędich W.: „Pacjenci w starszym wieku”, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, W-wa 1995, s.186.

STRESZCZENIE

Sytuacja społeczno - ekonomiczna osób starszych w Polsce stanowi jeden z ważniejszych problemów polityki społecznej. Rzeczywistość polska w obecnych czasach jest niezwykle skomplikowana z powodu przemian systemowych i wzrostu liczebności grupy osób starszych utrzymujących się ze świadczeń emerytalnych i rentowych przy stałym spadku zatrudnienia. Jakość życia polskich seniorów z każdym dniem staje się coraz gorsza, co nie wpływa korzystnie na ich zdrowie i godne życie.

Celem pracy było przedstawienie opinii osób starszych o usługach opiekuńczych realizowanych wśród starszych osób w Gliwicach.

Badaniem poddano 118 osób starszych korzystających z usług opiekuńczych PCK w wieku 60-95 lat głównie mieszkańców Gliwic.

Zdecydowana większość korzystających z usług opiekuńczych osób starszych była zadowolona z tej pomocy. Jednak dla wielu osób starszych nie była to jedyna pomoc jaką otrzymywali, ponieważ potrzebowali dodatkowej pomocy ze strony rodziny, sąsiadów czy przyjaciół, natomiast usługi opiekuńcze nie mogły takiej opieki zapewnić.

SUMMARY

In Poland one of the most important problems of social politics is living and existential situation of adults. Nowadays polish reality is immensely complicated because of systematic alterations and huge number's increase of group of adults, who live on pension with steady decrease of employment. Every day life's quality of polish seniors become more and more worse. That doesn't have good an effect on health and deserving life.

Depiction of looks in adult's opinion in Gliwice is aim of research.

This research gave 118 adults, who benefit from protective servises PCK. They are 60-95 years old and inhabitant of Gliwice mainly. Research method was anonymous, author's questionnaire of enquiry and analysis of documentation.

This analysis show that definite most of adults, who benefit from protective services, is satisfied with this help. However part of their claim that it is not only help which they get and need additional support from family, neighbours or friends.